

Forskning och innovation

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet gav den 16 oktober 2012 övriga utskott tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2012/13:30 Forskning och innovation och över de motioner som kan komma att väckas med anledning av propositionen, i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen.

Arbetsmarknadsutskottet yttrar sig främst över frågor om jämställdhetsforskning och arbetslivs- och arbetsmiljöforskning.

Utskottets överväganden

Propositionen

Regeringen ger i proposition Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) sin syn på forsknings- och innovationspolitikens inriktning under perioden 2013–2016. Regeringen bedömer att ökade anslag för forskning och kunskapsintensiv innovation är viktiga instrument för att höja kvaliteten på svensk forskning.

Regeringen hänvisar i propositionen till budgetpropositionen för 2013 (prop. 2012/13:1) där regeringen föreslår att anslagen för forskning och utveckling höjs med 1,74 miljarder kronor 2013. Regeringen anser att anslagen därefter bör öka med ytterligare 960 miljoner kronor 2014 och med ytterligare 365 miljoner kronor 2015.

Vetenskapsrådet bör enligt regeringen särskilt bevaka att kvinnor och män ges lika möjligheter och förutsättningar att ta del av forskningsmedel från programmet för internationell rekrytering av forskare som bedriver forskning av högsta kvalitet och de forskningsmedel som avsatts för framstående yngre forskare.

Jämställdhetsforskning

Regeringen framhåller att jämställda villkor inom universitet och högskola är en strategisk framtidsfråga för Sveriges ställning som forskningsnation och för att skapa så goda förutsättningar för innovation som möjligt. Universitet och högskolor bedriver redan i dag ett jämställdhetsarbete, men kvaliteten i arbetet och förutsättningarna för att arbeta med dessa frågor varierar mellan olika universitet och högskolor. Utveckling och framsteg inom området genom ökad kunskap från forskning av hög vetenskaplig kvalitet och relevans för verksamheterna är nödvändig för att man ska kunna uppnå jämställdhetspolitikens mål. Förutsättningarna för det praktiska jämställdhetsarbetet ser olika ut när det gäller t.ex. organisation, verksamhetsinnehåll, storlek, kultur samt styr- och ledningsprocesser. Det finns behov av forskning inom olika vetenskapliga discipliner som närmare undersöker och prövar under vilka förutsättningar olika metoder och arbetssätt fungerar.

Regeringen bedömer att Verket för innovationssystem (Vinnova) bör få i uppdrag att i samråd med Vetenskapsrådet fördela medel för forskning som är av högsta vetenskapliga kvalitet inom olika vetenskapliga discipliner och som bedöms bidra till utveckling av och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom universitet och högskola, näringsliv och offentlig sektor. Behovet av en bred vetenskaplig ansats betonas i propositionen. Regeringen bedömer att det finns behov av forskning för att förbättra för-

utsättningarna att omsätta teoretisk och forskningsbaserad kunskap om jämställdhet i praktisk verksamhet av betydelse för människors välfärd, samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft.

Regeringen bedömer att Vinnova totalt bör tillföras 32 miljoner kronor 2013 och 2014 och att kostnaderna bör belasta utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.

Arbetslivs- och arbetsmiljöforskning

Regeringen bedömer att kunskapsspridningen inom arbetslivs- och arbetsmiljöområdet kommer att vara prioriterad även i fortsättningen. Forskning om konsekvenserna av t.ex. nya produktions- och utvecklingsprocesser liksom av nya sätt att organisera och leda arbete, är viktigt för att möta förändringarna i arbetslivet.

Regeringen framhåller att det av budgetpropositionen för år 2013 (prop. 2012/13:1 utg.omr. 14) framgår att regeringen utökar Arbetsmiljöverkets kunskapsspridningsuppdrag genom att myndigheten ska inrätta en nationell funktion för kunskapsområdet arbetsmiljö och arbetsliv. Funktionen ska inte bedriva egen forskning utan vara en kunskapsförmedlande resurs och nyttiggöra arbetsmiljö- och arbetslivsforskning. Det är ett sätt att stärka kunskapsspridning som redan görs av andra aktörer. Regeringen anser även att det finns ett behov att förmedla en mer sammanhängande bild av detta breda och vittomfattande kunskapsområde, som många gånger även bedrivs i mång- och tvärvetenskapliga miljöer.

Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) stöder för närvarande forskning inom de sex huvudområdena Arbete och hälsa, Arbetsorganisation, Arbetsmarknad, Folkhälsa, Velfärd och socialförsäkring samt Omsorg och sociala relationer. Regeringen bedömer att forskningsanslaget till FAS bör öka med totalt 45 miljoner kronor 2013–2016. Anslaget bör öka med 30 miljoner kronor 2013 och med ytterligare 15 miljoner kronor 2014. Därmed beräknas anslagsnivån bli 45 miljoner kronor högre 2016 än 2012.

Därutöver bedömer regeringen att forskningsanslaget till FAS bör öka med 50 miljoner kronor 2013–2016 för forskning om åldrande och hälsa.

Regeringen föreslår att namnet Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap ändras till Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd eftersom myndigheten i dag också sysslar med välfärdsforskning.

Motionerna

Socialdemokraterna framhåller i kommittémotion 2012/13:Ub6 av Ibrahim Baylan m.fl. att Sverige ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation. Partiet menar att regeringens förslag saknar insatser för att öka jämställdheten i akademien. Partiet vill därför kraftigt förstärka arbetet för en mer jämställd akademi där såväl kvinnors som mäns kompetens tas till vara (*yrkande 12*). För att öka ansträngningarna att nå resultat i jämställd-

hetsarbetet vill partiet införa en jämställdhetsbonus. Bonusen ska gå till lärosäten där jämställdheten, både kvantitativt och kvalitativt sett, och efter systematisk utvärdering, bedöms vara påtagligt god och ha påtagligt förbättrats (*yrkande 13*). Socialdemokraternas bedömning är att regeringens förslag för ökad jämställdhet är långt ifrån tillräckligt och att regeringen därför bör återkomma med förslag på hur man kan öka den numerära jämställdheten i akademien (*yrkande 14*). Partiet vill skärpa instruktionerna för Vetenskapsrådet, FAS och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) samt Vinnova och tydliggöra kraven att arbeta för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män (*yrkande 15*). Regeringen bör återkomma med förslag för att säkerställa att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar forskare som är kvinnor (*yrkande 16*). Regeringen bör också säkerställa att medel för rekrytering av framstående yngre forskare fördelas jämnt mellan kvinnor och män (*yrkande 17*). Socialdemokraterna anser att regeringens forskningspolitik inte säkerställer forskningen om arbetslivet och anser även att förslaget till finansiering av arbetslivsforskningen är otillräckligt. Det kommer att saknas en överblick över läget och utvecklingen i arbetslivet. Partiet ser enskilda lärosätens möjlighet att prioritera tvärvetenskap och arbetslivsforskning som en möjlighet att återupprätta arbetslivsforskningen. En översyn av möjliga framtida strukturer bör därför enligt Socialdemokraterna göras (*yrkande 38*).

Miljöpartiet anger i partimotion 2012/13:Ub5 av Åsa Romson m.fl. att en grundläggande strävan för partiet är att lärosätena ska erbjuda en god arbetsmiljö och ett gott forskningsklimat som är attraktivt för både kvinnor och män. Den sneda könsfördelningen inom akademien måste motverkas genom att fördelningen av resurser delvis utgår från andelen kvinnliga professorer (*yrkande 3*). Miljöpartiet anser att regeringens satsning på spetsforskning i stort är välriktad, men att den i mycket liten grad kommit forskande kvinnor till del. Genom medelstilldelning och forskningsanslag går det att tydligt visa en önskan om att ändra de negativa konsekvenser som den s.k. excellenssatsningen har haft för jämställdheten inom den svenska högskolan (*yrkande 7*). Betydelsen av ett hållbart arbetsliv med ett tydligt jämställdhetsperspektiv behöver lyftas fram, liksom arbetsmiljöfrågorna. Forskningen måste också omfatta den diskriminering som förekommer på arbetsmarknaden (*yrkande 21*).

Vänsterpartiet anser i kommittémotion 2012/13:Ub3 av Rossana Dina-marca m.fl. att utvecklingen mot en jämställd akademi går alltför långsamt. Partiet vill därför kraftigt förstärka arbetet för en mer jämställd akademi där såväl kvinnors som mäns kompetens tas till vara. Det behövs större ansträngningar och en mer strategisk politik för att nå målet om en jämställd akademi (*yrkande 1*). För att öka ansträngningarna att nå resultat i jämställdhetsarbetet föreslår Vänsterpartiet en jämställdhetsbonus som ska gå till lärosäten där jämställdheten, både kvantitativt och kvalitativt sett, efter systematisk utvärdering, bedöms vara påtagligt god och ha påtag-

ligt förbättrats (*yrkande 2*). Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur man kan öka den numerära jämställdheten i akademien (*yrkande 3*). Jämställdhet inom forskningsfinansieringen måste beaktas i större utsträckning än som görs i dag. Instruktionerna för de tre forskningsråden Vetenskapsrådet, FAS och Formas samt Vinnova måste förstärkas och kravet att främja jämställdhet mellan kvinnor och män måste tydliggöras (*yrkande 4*). Systemet för fördelning av forskningsanslag måste utvärderas utifrån sina jämställdhetsresultat. Vänsterpartiet anser att regeringen ska återkomma med förslag för att säkerställa att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar forskare som är kvinnor (*yrkande 5*). Regeringen bör vidare ge Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att de medel regeringen avsätter för rekrytering av framstående yngre forskare fördelas jämnt mellan kvinnor och män (*yrkande 6*). Genusforskningen och dess integrering i andra forskningsområden liksom genussatsningar tillmätts inte tillräckligt stor betydelse i regeringens proposition. Genusforskningen bör uppmärksammas mer i den nationella forskningspolitiken (*yrkande 16*). Av Vetenskapsrådets anslag bör ytterligare 10 miljoner kronor gå till utlysningar när det gäller genusforskning (*yrkande 17*) och 10 miljoner kronor användas för att utlysa ytterligare sex genusprofessurer med tillhörande resurser för att finansiera doktorand- och forskarassistenttjänster (*yrkande 18*). Vänsterpartiet hävdar att arbetslivs- och arbetsmiljöforskning är av stor vikt för arbetslivets utveckling. Det finns ett värde i att samla denna forskning och kompetens inom ramen för ett nationellt kunskapscentrum som arbetar i nära kontakt med parterna på arbetsmarknaden och som kan bidra till att resultatet av forskningen kommer till praktisk användning. Partiet anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur man kan samla och stärka arbetslivsforskningen (*yrkande 20*).

Richard Jomshof m.fl. (SD) förespråkar i motion 2012/13:Ub4 en formell jämställdhet där varken kvinnor eller män ska särbehandlas på basis av sin könstillhörighet. En stor del av svensk genusforskning har enligt partiet utmärkt sig genom att inte bygga på vetenskaplig grund. Orsaken till det är den politisering som skett inom detta område. Partiet menar dock att en seriös genusforskning är av godo och för samhällsutvecklingen framåt. Sverigedemokraterna anser att regeringen bör säkerställa att genus- och jämställdhetsforskningen vid svenska högskolor och universitet vilar på vetenskaplig grund och har sin utgångspunkt i verkliga förhållanden (*yrkande 7*).

Utskottets ställningstagande

Inledning

Arbetsmarknadsutskottet instämmer med regeringen att forskningen måste vara fri, men att det är nödvändigt att de statliga medlen används för den forskning som ur olika aspekter håller hög kvalitet. En strävan efter kvali-

tet i form av vetenskaplig excellens, nyttiggörande och relevans måste därför finnas inom hela forskningssystemet. Utskottet värdesätter att regeringen bedömer att det krävs särskilda insatser för att skapa goda förutsättningar för universitet och högskolor att ta ett ökat ansvar för samverkan med det omgivande samhället. Sverige står inför en stor demografisk utmaning, nämligen att anpassa samhället till en allt äldre befolkning. Det innebär stora utmaningar för hälsa och välfärd samt samhälls- och arbetsliv. Utskottet vill framhålla att forskning behövs för att främja bl.a. hälsa och livskvalitet och ett aktivt och hälsosamt åldrande med goda förutsättningar att arbeta högre upp i åldrarna. Utskottet välkomnar att regeringen betonar ett ökat nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap, vilket t.ex. kan bidra till ett hållbart arbetsliv. Ett annat sådant exempel är att forskningen om vårdens arbetsorganisation och personalens arbetsmiljö har betydelse både för kvaliteten i vård och omsorg och för ett hälsosamt arbetsliv.

Jämställdhet

Utskottet instämmer med regeringen att jämställdhetsintegrering bör vara den huvudsakliga strategin för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Målet för regeringens jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina liv. Jämställdhetsintegrering innebär att all verksamhet ska bedrivas med utgångspunkt från kunskap om kvinnors och mäns villkor och behov. De som vanligen ansvarar för beslutsprocessen ansvarar också för att den genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

Utskottet vill i sammanhanget peka på webbportalen Jämställ.nu som utgör ett värdefullt instrument för att samla och sprida erfarenheter av och kunskaper om praktiskt arbete och forskning inom området jämställdhetsintegrering. Portalen tillhandahåller bl.a. metoder, modeller och interaktiva verktyg som syftar till att förenkla och kvalitetssäkra arbetet med jämställdhetsintegrering. Europeiska socialfonden, Göteborgs universitet, Sveriges Kommuner och Landsting och Vinnova driver gemensamt portalen.

Utskottet anser att det är av stor betydelse att det råder jämställda villkor inom offentlig sektor, näringsliv och akademi. Utskottet välkomnar därför regeringens bedömning att Vinnova bör tillföras totalt 32 miljoner kronor 2013 och 2014 för forskning som bedöms bidra till utveckling av och framsteg för praktiskt jämställdhetsarbete inom universitet och högskolor, näringsliv och offentlig sektor. Enligt utskottet är det följdenligt att kostnaderna belastar utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet, anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder.

Utskottets anser att det är av största vikt för jämställdheten att män och kvinnor har lika möjligheter och förutsättningar att ta del av tillgängliga forskningsmedel. Det är därför positivt att Vetenskapsrådet särskilt bör bevaka att så blir fallet när det gäller forskningsmedel för internationell

rekrytering av forskare som bedriver forskning av högsta kvalitet och för finansiering av anställningar och forskningsmedel för framstående yngre forskare.

Utskottet välkomnar att regeringen i mars 2012 beslutade om nya rekryteringsmål för professorer. Universitet och högskolor har getts ett mål att öka andelen nyrekryterade professorer som ska vara kvinnor under perioden 2012–2015. Högskoleverket fick i sitt regleringsbrev för 2012 i uppdrag att lämna förslag på hur rekryteringsmålen kan utvecklas och bli mer effektiva och ändamålsenliga. Uppdraget har redovisats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottet värdesätter att regeringen har gett Högskoleverket två betydelsefulla uppdrag inom jämställdhetsområdet. Det första uppdraget (U2010/5703/UH) avser jämställdhet i högskolan och består i sin tur av två deluppdrag. Det första deluppdraget är en uppföljning av hur jämställdheten vid universitet och högskolor har utvecklats till följd av lärosätenas ökade frihet och självbestämmande i fråga om läraranställningar fr.o.m. den 1 januari 2011. I samband med förändringen infördes en ny bestämmelse i syfte att främja jämställdheten. Bestämmelsen innebär att om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämn representerade i gruppen. Det andra deluppdraget rör delegationen för jämställdhet i högskolan, som nu har upphört. Delegationen hade i uppdrag att främja jämställdheten i högskolan, bl.a. genom att fördela medel (60 miljoner kronor) till insatser för jämställdhet under perioden 2009–2010. Delegationen har fördelat medel till sammanlagt 37 projekt. Högskoleverket har fått i uppdrag att följa upp projekten så att den kunskap om jämställdhet som de genererat kan användas och spridas. Uppdraget ska redovisas i två separata rapporter senast den 1 april 2014. Högskoleverkets andra uppdrag (U2011/6115/JÄM) går ut på att göra en förstudie i fråga om anslagen för forskning och forskarutbildning ur ett jämställdhetsperspektiv. Syftet är att kartlägga tillgängligt underlag samt vilket underlag som saknas för att följa upp lärosätenas anslag för forskning och forskarutbildning ur ett jämställdhetsperspektiv. I uppdraget ingår även att kartlägga och analysera vilka aspekter som i övrigt behöver beaktas för att följa upp anslaget ur ett jämställdhetsperspektiv. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2012.

Med anledning av Vänsterpartiets motionsyrkanden om genusforskning kan utskottet nämna det nationella sekretariatet för genusforskning, som arbetar med att analysera och informera om genusforskningens utveckling och villkor. Sekretariatet är en del av Göteborgs universitet, men uppdraget omfattar hela Sverige. I verksamheten ingår regelbundet deltagande i olika former av arrangemang över hela landet. Sekretariatet har i uppdrag att förbättra villkoren för genusforskning av hög internationell klass, synliggöra svensk genusforskning och bidra till samverkan med omvärlden och underlätta svensk genusforsknings internationalisering.

Sammantaget bedömer utskottet att regeringens satsningar på ett tillfredsställande sätt förstärker arbetet för ökad jämställdhet inte minst genom att betona betydelsen av att det råder jämställda villkor inom akademien samt lika möjligheter och förutsättningar för män och kvinnor att ta del av tillgängliga forskningsmedel.

Arbetsliv

Utskottet anser att arbetsmarknadens funktionssätt och arbetslivets utveckling är av stor betydelse för samhällsutvecklingen. Det är därför angeläget att arbetslivs- och arbetsmiljöforskning bedrivs med hög kvalitet och i tillräcklig omfattning. För att uppnå en hög sysselsättningsgrad och ett längre deltagande i arbetskraften, behövs forskning om hur man kan skapa ett inkluderande, utvecklande och hälsosamt arbetsliv med en bra arbetsmiljö, som inte i förtid slår ut människor på grund av skador eller ohälsa. Arbetslivsforskning behövs också för att få kunskap om hur olika grupper av människor påverkas av strukturomvandlingar som uppstår på arbetsmarknaden och hur politiska reformer påverkar arbetsmarknadens funktionssätt.

Utskottet välkomnar därför regeringens satsningar på forskning inom detta område. Utskottet är positivt till regeringens bedömning att forskningsanslaget för s.k. fria medel till FAS bör öka med totalt 45 miljoner kronor åren 2013–2016. FAS stödjer forskning inom de sex huvudområdena Arbete och hälsa, Arbetsorganisation, Arbetsmarknad, Folkhälsa, Velfärd och socialförsäkring samt Omsorg och sociala relationer. Utskottet vill också framhålla den satsning om totalt 50 miljoner kronor som regeringen aviserar för åren 2013–2016. Det är pengar som FAS ska använda för forskning om åldrande och hälsa. Utskottet vill understryka behovet av bred forskning om hur ett högt och förlängt arbetskraftsdeltagande kan uppnås och därmed fler arbetande timmar. Det är också angeläget att få större kunskap om hur ett hälsosamt arbetsliv skapas och om vilken roll arbetsmiljön och arbetsförhållandena spelar för mäns och kvinnors deltagande i arbetslivet och för nyttjandet av socialförsäkringarna.

Utskottet vill också framhålla att regeringen i budgetpropositionen för 2013 (2012/13:1 utg.omr. 14) utökar Arbetsmiljöverkets kunskapsspridningsuppdrag så att det också omfattar uppgiften att inrätta en nationell funktion för kunskapsområdet arbetsmiljö och arbetsliv. Funktionen ska inte bedriva egen forskning utan vara en kunskapsförmedlande resurs och nyttiggöra arbetsmiljö- och arbetslivsforskning. Utskottet vill betona att detta är ett sätt att stärka den kunskapsspridning inom området som redan görs av andra aktörer. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det finns ett behov att förmedla en mer sammanhängande bild av detta breda och vittomfattande kunskapsområde, som även bedrivs i mång- och tvärvetenskapliga miljöer.

När det gäller forskning om kvinnor i arbetslivet vill utskottet särskilt peka på att regeringen hösten 2011 tillsatte en delegation för jämställdhet i arbetslivet (dir. 2011:80). Delegationen ska bl.a. sammanställa och tillgäng-

liggöra kunskap om kvinnors och mäns olika villkor och möjligheter i arbetslivet, liksom om de förhållanden som är grunden för dessa skillnader. Uppdraget ska redovisas för regeringen senast den 24 oktober 2014.

I sammanhanget kan utskottet också nämna att det finns vissa projektmedel för bl.a. arbetsmiljöforskning inom ramen för Nordiska ministerrådet.

Utskottet vill avslutningsvis understryka betydelsen av en arbetslivsforskning av hög kvalitet och anser att regeringens bedömningar inom arbetslivsområdet är väl avvägda.

Mot denna bakgrund anser utskottet sammanfattningsvis att de nu behandlade motionsyrkandena bör avstyrkas.

Stockholm den 4 december 2012

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Elisabeth Svantesson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Elisabeth Svantesson (M), Ylva Johansson (S), Maria Plass (M), Raimo Pärssinen (S), Katarina Brännström (M), Gustav Nilsson (M), Hans Backman (FP), Annika Qarlsson (C), Johan Andersson (S), Hanif Bali (M), Andreas Carlson (KD), Mattias Karlsson (SD), Josefin Brink (V), Kerstin Nilsson (S), Ingemar Nilsson (S), Arhe Hamednaca (S) och Esabelle Dingizian (MP).

Avvikande meningar

1. Jämställdhets- och arbetslivsforskning (S)

Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Johan Andersson (S), Kerstin Nilsson (S), Ingemar Nilsson (S) och Arhe Hamednaca (S) anför:

Regeringens förslag för ökad jämställdhet är långt från tillräckligt. Akademien är inte jämställd och utvecklingen går alltför långsamt. Vi vill därför kraftigt förstärka arbetet för en jämställd akademi där såväl kvinnors som mäns kompetens tas till vara. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i akademien först då kan allas kompetens tas till vara fullt ut.

Delegationen för jämställdhet i högskolan, som nu har upphört, drog slutsatsen att det finns brister i arbetet för jämställdhet i högskolan när det gäller planmässighet, långsiktighet, samverkan samt teoretisk och praktisk kunskapsförankring. Det behövs alltså större ansträngningar och en mer strategisk politik för att nå målet om en jämställd akademi.

I Europa talar man ofta om "the leaky pipeline", en metafor som används för att illustrera att kvinnor som resurs försvinner ur det akademiska systemet under hela vägen upp genom forskningshierarkin, från grundutbildningen och upp till högsta nivån. Trots att kvinnor har varit i majoritet bland studenterna sedan 70-talet är i dag bara 23 procent av professorerna i Sverige kvinnor. Sedan 1995 har det skett en ökning med 15 procentenheter, det innebär en ökning med mindre än 1 procentenhet per år. Men den hastigheten kommer det att ta nästan tre decennier innan man når en numerärt jämställd akademi. Inom teknik och naturvetenskap pekar prognoser rent av på att andelen professorer som är kvinnor riskerar att minska.

För att öka ansträngningarna att nå resultat i jämställdhetsarbetet vill vi införa en jämställdhetsbonus som ska ges till lärosäten där jämställdheten, både kvantitativt och kvalitativt sett, efter systematisk utvärdering bedöms vara påtagligt god och ha påtagligt förbättrats.

Systemet för fördelning av forskningsanslag måste utvärderas utifrån sina jämställdhetsresultat. Det är uppenbart att det nuvarande systemet inte håller tillräckligt hög kvalitet. Rapporten Hans Excellens, en utvärdering av excellenssatsningarna, visar att den snäva definitionen av excellens har gynnat manliga forskare och haft starka negativa effekter på jämställdheten.

Jämställdhet inom forskningsfinansieringen måste beaktas i större utsträckning än som är fallet i dag. Vi vill därför skärpa instruktionerna för Vetenskapsrådet, FAS och Formas samt Vinnova, och tydliggöra kraven på att arbeta för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män.

Vi vill dessutom att forskningsråden och Vinnova får ett gemensamt uppdrag att ur ett jämställdhetsperspektiv se över hela processen för fördelningen av forskningsmedel inklusive excellenssatsningar och motsvarande. Det måste säkerställas att fördelningen av forskningsmedel inte systema-

tiskt missgynnar kvinnliga forskare. Vetenskapsrådet bör ges i uppdrag att se till att de medel som regeringen avsätter för rekrytering av framstående yngre forskare fördelas jämnt mellan kvinnor och män.

Vi har varit starkt kritiska till regeringens nedläggning av Arbetslivsinstitutet. Regeringens forskningspolitik säkerställer inte forskning om arbetslivet. Den ersätter inte alls de förlorade resurser som försvann vid nedläggningen av Arbetslivsinstitutet. Det saknas en överblick över läget och utvecklingen i arbetslivet. Regeringens förslag till finansiering av arbetslivsforskningen är otillräckligt. Vi ser enskilda lärosätens möjlighet att prioritera tvärvetenskap och arbetslivsforskning som en av de utvägar som nu måste till för att återupprätta arbetslivsforskningen. Inom ramen för de ökande anslagen till universitet, högskolor och forskningsråd bör detta vara möjligt. En översyn av möjliga framtida strukturer bör göras.

Det anförda innebär att vi anser att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:Ub6 (S) yrkandena 12–17 och 38.

2. Jämställdhets- och arbetslivsforskning (MP)

Esabelle Dingizian (MP) anför:

Grunden i Miljöpartiets forskningspolitik är självständiga och oberoende lärosäten som genom sin forskning bidrar till samhällsutvecklingen. En grundläggande strävan är att lärosätena ska erbjuda en god arbetsmiljö och ett gott forskningsklimat som är attraktivt för både kvinnor och män. Det är därför – inte minst av kvalitetsskäl – också nödvändigt med ett jämställdhetsperspektiv på forskningens genomförande.

Vetenskapsrådet har ett uppdrag att ta fram ett system där kollegial bedömning är ett kriterium för den del av forskningsanslagen som ska konkurreras ut. Ökade inslag av kollegial bedömning kan leda till en mer nyanserad bedömning. Det bör emellertid inte ensamt vara kriterium för fördelningen. Ökade inslag av kollegial bedömning måste utvärderas löpande, särskilt utifrån sina jämställdhetsresultat.

Den sneda könsfördelningen inom akademien måste motverkas genom att fördelningen av resurser delvis utgår från andel kvinnliga professorer. Det är viktigt att den nationella jämställdhetspolitiken genomsyrar forskningsfinansieringen.

Regeringen har presenterat satsningar på spetsforskning, s.k. excellence-forskning, som i stort är välriktade. Samtidigt måste man genom medelstilldelningen och forskningsanslagen tydligare visa att man vill se en förändring angående de negativa konsekvenser som excellenssatsningarna på s.k. strategiska forskningsmiljöer haft för jämställdheten inom den svenska högskolan. Delegationen för jämställdhet i högskolan framförde redan 2010 att satsningarna i mycket liten grad kommit forskande kvinnor till del. Detta måste åtgärdas.

Sverige behöver lyfta fram betydelsen av ett hållbart arbetsliv, inklusive arbetsmiljöfrågor, med ett tydligt jämställdhetsperspektiv. Arbetsmiljöverkets förelägganden och förbud riktas dubbelt så ofta mot manliga sektorer

av arbetslivet som mot kvinnliga. Arbetsmiljölagen tillämpas inte tillräckligt på belastningssjukdomar, utbrändhet och andra följder av dåliga arbetsmiljöer i kvinnligt dominerade sektorer. Forskningen kan här spela en viktig roll för att få fram underlag och viktiga perspektiv till framtida politiska beslut. Forskningen måste också tydligare se på den rådande diskrimineringen på arbetsmarknaden.

Det anförda innebär att jag anser att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:Ub5 (MP) yrkandena 3, 7 och 21.

3. Jämställdhets- och arbetslivsforskning (SD)

Mattias Karlsson (SD) anför:

För Sverigedemokraterna är det en fullständig självklarhet att män och kvinnor har exakt samma värde och att båda könen ska ha samma rättigheter, vara lika inför lagen och känna sig trygga och respekterade. Att män och kvinnor är exakt lika mycket värda är däremot inte detsamma som att de också är exakt likadana. Sverigedemokraternas uppfattning är att det är helt upp till individen att välja sin egen väg i livet. Vi förespråkar en formell jämställdhet där varken kvinnor eller män ska särbehandlas på basis av sin könstillhörighet. Om detta sedan skulle visa sig leda till att män och kvinnor inte gör allting på samma sätt, i exakt samma utsträckning, så betraktar vi inte det som problematiskt. Det viktiga är dock att endera sidan inte värderas lägre än den andra.

En stor del av svensk genusforskning har utmärkt sig genom att inte bygga på vetenskaplig grund. Orsaken till detta är den politisering som skett inom detta ämne. Seriös genusforskning är dock av godo och för samhällsutvecklingen framåt. Därför bör regeringen säkerställa att genusforskningen vid våra svenska högskolor och universitet vilar på vetenskaplig grund och har sin utgångspunkt i verkliga förhållanden.

Det anförda innebär att jag anser att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:Ub4 (SD) yrkande 7.

4. Jämställdhets- och arbetslivsforskning (V)

Josefin Brink (V) anför:

Det krävs ökade ansträngningar för en mer jämställd akademi. Jämställdhet är en avgörande fråga för akademins legitimitet som samhällsbärande institution och, i förlängningen, för det svenska samhällets utveckling och konkurrenskraft. Kvinnor och män har olika villkor för att göra akademisk karriär och meritera sig till de högsta tjänsterna. Det är ett brott mot de värden forskningssamhället bygger på och en misshushållning med resurser. Det behövs en mer strategisk politik för att nå målet om en jämställd akademi.

Kvinnor som resurs försvinner ur det akademiska systemet under hela vägen upp genom forskningshierarkin, från grundutbildningen och upp till professorsnivån. Trots att kvinnor har varit i majoritet bland studenterna

sedan 70-talet är i dag bara 23 procent av professorerna i Sverige kvinnor. Det har skett en ökning med 15 procentenheter under perioden 1995–2011, vilket innebär en ökning med mindre än 1 procentenhet per år. Utvecklingen går för långsamt, eller till och med åt fel håll inom vissa områden. Vi vill därför förbättra uppföljningen av rekryteringsmålen avseende professorer. Regeringens förslag för ökad jämställdhet är långt från tillräckligt och regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag för att öka den numerära jämställdheten i akademien.

Vi i Vänsterpartiet vill införa en jämställdhetsbonus som ska ges till lärosäten där jämställdheten, både kvantitativt och kvalitativt sett, efter systematisk utvärdering bedöms vara påtagligt god respektive ha påtagligt förbättrats.

Rapporten Hans Excellens, en utvärdering av excellenssatsningarna, visar att den snäva definitionen av excellens har gynnat manliga forskare och haft starka negativa effekter på jämställdheten. Enligt rapporten har mellan en halv och en miljard kronor på detta sätt omfördelats från kvinnor till män. Vänsterpartiet anser att systemet för fördelning av forskningsanslag måste utvärderas utifrån sina jämställdhetsresultat.

Vi i Vänsterpartiet vill därför att instruktionerna för de tre forskningsråden Vetenskapsrådet, FAS, och Formas samt Vinnova ska skärpas och tydliggöra kraven på att arbeta för att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. De ska alla ha jämn könsfördelning i beredningsorganisationen, säkerställa att det i beredningsorganisationen finns kompetens rörande jämställdhet som forskningsområde, verka för att genusperspektivet får genomslag i forskning och utveckling samt rapportera i vilken utsträckning man har tagit hänsyn till könsspecifika förhållanden inom myndighetens ämnesområde. Vänsterpartiet föreslår dessutom att forskningsråden och Vinnova får ett gemensamt uppdrag att ur ett jämställdhetsperspektiv se över hela processen för fördelningen av forskningsmedel inklusive excellenssatsningar och motsvarande.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag för att säkerställa att fördelningen av forskningsmedel inte systematiskt missgynnar forskare som är kvinnor. Regeringen bör också ge Vetenskapsrådet i uppdrag att se till att de medel som regeringen avsätter för rekrytering av framstående yngre forskare fördelas jämnt mellan kvinnor och män.

Genusforskningen bidrar till att utveckla samhällskritiken och därigenom demokratin genom analyser av maktstrukturer i samhället. En strategisk åtgärd för att stärka genusforskningen var beslutet 1995 att tillsätta sex stycken s.k. genusprofessorer. Detta har inneburit att genusforskningen har integrerats i nya miljöer, vilket har skapat en bredare legitimitet för ämnet. Forskningsmiljöer har byggts upp där genusforskningen ingår som en naturlig del. Vänsterpartiet vill bygga vidare på denna strategi och trygga kontinuiteten i satsningen och utlysa ytterligare sex genusprofessorer med tillhörande resurser för att finansiera doktorand- och forskarassistenttjänster.

Arbetslivsforskningen har minskat drastiskt och skingrats för vinden sedan regeringen lade ned Arbetslivsinstitutet. Institutet bedrev världsledande och värdefull forskning inom en mängd arbetsrelaterade områden såsom arbetsmarknad och sysselsättning, arbetsrätt, arbetets organisering, hälsa och ohälsa i arbetslivet. Det saknar nu en överblick över läget och utvecklingen i arbetslivet liksom en kunskapsöversikt över intressanta resultat.

Vänsterpartiet anser att arbetslivs- och arbetsmiljöforskningen är av stor vikt för arbetslivets utveckling. Det finns ett värde i att samla denna forskning och kompetens inom ramen för ett nationellt kunskapscentrum som arbetar i nära kontakt med parterna på arbetsmarknaden och som kan bidra till att resultatet av forskningen kommer till praktisk användning. Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur man ska samla och stärka arbetslivsforskningen.

Det anförda innebär att jag anser att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2012/13:Ub3 (V) yrkandena 1–6, 16–18 och 20.